

VALORES, DEREITOS HUMANOS E PRÁCTICA POLÍTICA EN PROFESIONAIS DO TRABALLO SOCIAL EN ESPAÑA

Autora: Murcia Álvarez, Evelia

Natureza do traballo: traballo de doutoramento

Ano de referencia: 2024

Directores: Francisco Xabier Aguiar Fernández; Yolanda Rodríguez Castro

Accesibilidade ao documento: Repositorio Institucional da Universidade de Vigo: Investigo. Ficha TESEO.

Palabras chave: Valores persoais, dereitos humanos, práctica política, participación política, Traballo Social

FUNDAMENTACIÓN TEÓRICA E OBXECTIVO

A actual definición global do Traballo Social aprobada pola Federación Internacional de Traballadores Sociais no ano 2014 reconece expresamente que a práctica profesional debe promover o cambio e o desenvolvemento social apoiándose nos principios da xustiza social, os dereitos humanos, a responsabilidade colectiva e o respecto á diversidade, involucrando ás persoas e ás estruturas. Nas clarificacións que complementan esta definición, déixase patente que a formulación e a análise das políticas, a advocacy ou defensa e as intervencións políticas son funcións propias do Traballo Social que forman parte do exercicio profesional, máis aló da intervención directa nos distintos niveis individual ou familiar, grupal e comunitario. A intervención desde o Traballo Social conleva, por tanto, a integración das perspectivas micro-macro ou persoal-política.

Do mesmo xeito, a Declaración Global dos Principios Éticos do Traballo Social (FITS & AIETS, 2018) dispón que a práctica profesional do Traballo Social debe realizarse atendendo aos máis altos estándares éticos, ocuparse da promoción dos dereitos humanos como dereitos inalienables e fundamentais de todas as persoas, e desafiar políticas e prácticas inxustas que vaian en detrimento do benestar individual e social, denunciando todas aquelas situacións inxustas que se deriven da aplicación de políticas opresivas. O Código Deontolóxico do Traballo Social en España tamén recolle a importancia dos dereitos humanos e da intervención na política social entre as principais funcións profesionais.

De acordo con estas formulacións, as/os profesionais do Traballo Social deben comprometerse coa promoción dos dereitos humanos e implicarse na práctica política entendida como a intervención profesional na política desde o seu posto de traballo e en horario laboral (Gal e Weiss-Gal, 2023), sendo esta unha actividade diferenciada da participación política a nivel cívico ou cidadán que comprende todas aquelas accións políticas que as/os profesionais realizan en calidade de cidadáns privados.

Ao mesmo tempo que o compromiso cos dereitos humanos e a implicación na práctica política son dous aspectos centrais do labor profesional, o Traballo Social é unha profesión baseada nunha serie de valores, que poderíamos entender en clave de conviccións profundas que moldean a forma de pensar sobre a profesión, os seus obxectivos e sobre as persoas coas que traballa, e que xeralmente se entenderon aliñados coa xustiza e a transformación social (Banks, 1997; Levy, 1973). Neste sentido, considérase necesaria a existencia dun forte compromiso por parte das/os profesionais do Traballo Social con estes valores, que deben interiorizar e guiar a súa práctica, de forma que as causas e funcións profesionais se vexan lexitimadas.

Así pois, o obxectivo principal da presente tese doutoral é analizar os valores persoais, o compromiso cos dereitos humanos, a implicación na práctica política e a participación política das/os profesionais do Traballo Social en España, identificando posibles factores que poidan estar relacionados ou promover estas dimensións na práctica profesional. Todo iso, amparándonos nunha serie de formulacións teóricas robustas como a Teoría dos Valores Humanos Básicos de Schwartz (1992) para comprender os valores persoais, o modelo conceptual de implicación política de Gal e Weiss-Gal (2023) como marco conceptual para a análise da práctica política, ou o Modelo de Voluntarismo Cívico de Verba et al. (1995) para entender os factores relacionados coa participación política a nivel cívico.

METODOLOXÍA

Para a consecución deste obxectivo, operacionalizado a través dunha serie de preguntas e hipóteses de investigación, levouse a cabo un estudo cuantitativo de corte transversal no que a través dun cuestionario en liña obtívose información de 481 profesionais do Traballo Social que exercen a súa actividade no Estado español. O cuestionario estivo formado por sete bloques que agruparon un total de 33 variables. Un primeiro bloque no que se inclúen cuestións sociodemográficas referentes tanto a características individuais como a aspectos relativos á situación familiar e laboral das/os profesionais. Un segundo bloque formado pola escala utilizada para medir os valores persoais (Portrait Values Questionnaire; PVQ-21; Schwartz, 2003). Un terceiro bloque que inclúe a versión española da Human Rights Engagement in Social Work (HRESW, McPherson & Abell, 2012), a escala de Compromiso cos Dereitos Humanos en Traballo Social (CDHTS,

Cubillos-Vega et al., 2019). Un cuarto bloque conformado pola escala de Implicación na Práctica Política (Level of Involvement in Policy Practice Scale; Weiss-Gal et al., 2018). Un quinto bloque formado por preguntas sobre actitudes e comportamentos políticos no que se inclúe a escala de Participación Política da ESS-10. Un sexto bloque sobre confianza social e actitudes prosociais. E, un sétimo e último bloque conformado por preguntas relacionadas coa actividade profesional.

RESULTADOS

Os resultados obtidos na nosa investigación mostraron, en primeiro lugar, que tanto a escala empregada para medir o compromiso cos dereitos humanos como a aplicada para medir a implicación na práctica política resultaron ser instrumentos válidos e fiables para ser utilizados en mostras de profesionais do Traballo Social. En segundo lugar, que as/os profesionais do Traballo Social en España priorizan uns valores persoais que están en sintonía cos valores que promove a profesión como son o universalismo e a benevolencia, presentan un elevado nivel de compromiso cos dereitos humanos e de participación política, á vez que se aprecia un nivel de implicación na práctica política máis baixo. Ademais, no que respecta a os factores que inflúen no compromiso cos dereitos humanos, a implicación na práctica política e a participación política das/os profesionais do Traballo social, os nosos achados revelaron que: i) maiores niveis de asociativismo e de interese na política son predictores positivos e significativos da participación política, ii) a maior priorización dos valores da autotranscendencia e as actitudes positivas cara á inmigración tamén se mostraran variables predictoras significativas e positivas do compromiso cos dereitos humanos; e, finalmente, iii) maiores niveis de participación política cidadá e de eficacia política interna amosaronse predictores positivos e significativos da implicación na práctica política, entendendo a eficacia política interna como a confianza nas propias habilidades para influír e participar en política.

PRINCIPAIS CONCLUSIÓNS

Este traballo de doutoramento ofrece unha panorámica actualizada sobre o modo de facer das/os profesionais no exercicio das súas funcións e sobre o cumprimento dos principios, a nivel ético e deontolóxico, remitennos a unha necesaria reflexión sobre a abordaxe dos desafíos actuais derivados do contexto neoliberal que pasa necesariamente pola incorporación da dimensión ético-política na profesión e por unha práctica baseada en dereitos humanos, que sexa capaz de visibilizar as vulneracións en materia de dereitos derivadas das políticas sociais inxustas e de implicarse na formulación e deseño dunhas políticas máis democráticas e igualitarias. Finalmente, destácase a importancia de reforzar a formación e a educación en Traballo Social integrando contidos e competencias

relacionadas cos dereitos humanos e a incidencia política no currículo, contribuír ao desenvolvemento da investigación sobre estas cuestións desde a propia disciplina e concienciar ás/os profesionais do presente e do futuro para que aposten por modelos de práctica profesional críticos cos fallos do sistema, coas desigualdades e cunha forte vocación de denuncia social.